

Berget var för dem Kluskaps Mountain, en historisk, kulturell och betydelsefull andlig plats, eftersom det var deras gud och profet Kluskaps boning.

Den från början fredliga mi'kmaqprotesten skulle senare utvecklas till en mera militant hållning och debatten om granitbrottet föras utifrån en klar polarisering av vissa begrepp, t.ex. västerländsk/mi'kmaqisk («indiansk») natursyn, västerländsk kolonisation/mi'kmaqisk (andra indiangruppers) förlust av sitt land, den vite mannens girighet/indianers andlighet och vördnad av Moder Jord. Mi'kmaqs återopande av sin traditionella natursyn möttes av olika reaktioner i storsamhället. Kritiker ifrågasatte om det bland dagens moderna reservatsbor fortfarande fanns kvar en traditionell natursyn medan andra välkomnade ett alternativ till den västerländska natursyn som de menade var roten till dagens miljöhot.

Denna avhandling undersöker historiska förändringar i mi'kmaqindianernas livsvärld. Mi'kmaqs kulturhero Kluskap blir en nyckelperson för att studera större frågor som tradition, skiftande föreställningar om natur och olika former av naturumgänge. Två perioder avgränsas i mi'kmaqs historia. Den första studien avser att beskriva den verklighetsuppfattning, kunskapssyn och miljöetik som ligger till grund för förmoderna mi'kmaqjägares ekokosmologi och som har omtalats som animism. Denna period omfattar tiden 1850 till 1930, då mi'kmaq tvingas in i ett reservatsboende. Den andra studien undersöker den eko-kosmologi som skapats av nutida reservatsbor och som skulle kunna betecknas som en «helig ekologi». Denna period placerar kulturheron i modern tid, 1990-talet, då hänvisningarna till traditionen kring honom spelade en stor roll i kampen mot det planerade gruvbrottet. Med exempel från denna kamp diskuteras hur mi'kmaq idag bygger upp sina traditioner och sitt naturumgänge i samspel med det moderna samhället, där miljö rörelser, utbildning och panindianism spelar en viktig roll, men också reservatslivet. Genom att förankra sitt engagemang i reservatslivet har mi'kmaqtraditionalisterna i hög grad lyckats möta båda yttre och inre misstänksamhet om deras trovärdighet.

Anders Runesson: *The Origins of the Synagogue: A Socio-Historical Study* (ConBNT, 37). 573 sid. Almqvist och Wiksell International, Stockholm 2001.

Vid utgången av första århundradet evt fanns det synagogor inte bara i Palestina utan överallt i det romerska riket där judar levde och verkade. Institutionen fyllde en mängd funktioner, men den mest unika av dessa i den dåtida världen var den offentliga, rituella läsningen av Torah. Denna aktivitet gav syna-

gogan dess särprägel i det grekisk-romerska samhällets vimmel av socio-religiösa institutioner. Men när, var, hur och varför uppstod synagogan? Hur fick den sin särprägel? Vilka historiska, sociala eller politiska faktorer bestämde dess uppkomst och utveckling?

Ända sedan den moderna historieskrivningens gryning har forskare försökt lösa denna gåta, inte minst av den anledningen att den antika synagogan och dess natur ruvar på information av betydelse för två världsreligioner: judendom och kristendom. Man känner än idag denna antika institutions påverkan på den moderna världen genom dessa religioners inflytande på människor och samhällen. Ändå finns det idag ingen konsensus i frågan om synagogans ursprung och debatten är livlig.

I syfte att bidra till en lösning av detta svårgräpbara problem tar avhandlingen i beaktande allt tillgängligt källmaterial, litterära texter såväl som inskriptioner, papyrer och arkeologiska lämningar. Källmaterialet läses ur ett socio-politiskt perspektiv, vilket innebär att inte bara religiösa eller liturgiska faktorer diskuteras utan också bakomliggande maktfrågor och politiska strategier ses som viktiga delar i förklaringsmodellerna.

Undersökningen spänner över tiden 500 fvt till 200 evt och hävdar att bakom den institution som benämns med olika termer för «synagoga» under första århundradet döljer sig egentligen två typer av institutioner: den lokala bysamlingen, ett slags kommunhus vilket inkluderade religiösa funktioner, och s. k. frivilligföreningar, eller *collegia*, en grekisk-romersk organisationsform för privata sammanslutningar och intressegrupper. Den förra av dessa institutioner uppkom som en följd av persisk kolonialpolitisk strategi i Yehud (Juda). Den senare typen av institution utvecklades under det att hellenistiskt inflytande gjorde sig gällande i Palestina. I Diasporan var situationen helt annorlunda. Här ersattes judisk templiturgi successivt av synagogliturgi, och de judiska templen (det fanns flera sådana runt om i diasporan) omvandlades till synagogor.

Avhandlingens resultat berör inte endast frågor om hur judendomen formades i persisk tid, utan påverkar också vår förståelse av den socio-religiösa miljön under det första århundradet evt och relationen mellan olika religiösa grupper, som till exempel jesusrörelsen och fariseismen.

